

PŘÍMÁ PODPORA JAKO NÁSTROJ PRO EFEKTIVNÍ HOSPODAŘENÍ SE SRÁŽKOVOU VODOU

DIRECT SUPPORT AS A TOOL FOR EFFICIENT RAINWATER MANAGEMENT

Pavλίna Hejduková¹, Lucie Kureková²

¹ Ing. Pavλίna Hejduková, Ph.D., University of West Bohemia, Faculty of Economics, Pilsen, Czech Republic, ORCID 0000-0003-3387-1198

² Ing. Lucie Kureková, Ph.D., University of West Bohemia, Faculty of Economics, Pilsen, Czech Republic, ORCID 0000-0002-7611-0463

Abstract: Water is not only a part of nature but an essential commodity of the economic and social system. The reason is that water is needed in people's lives, in industry and in other sectors of every country's economy. Because of the many studies that point to climate change occurring on planet Earth, there is increasing discussion about measures that could improve the condition of planet Earth and slow down the predictions regarding climate change, as well as adaptation to the already ongoing climate change. In connection with the above, rainwater management has become a crucial topic not only in the Czech Republic in recent years. The fundamental disruption of the natural hydrological cycle is caused by urbanization, the rapidly increasing rate of land consolidation and the expansion of cities and towns, which is currently a strong trend. Therefore, finding new tools and procedures for effective rainwater management is essential, while it is already possible to use many different tools and measures. One of the important economic tools is direct support in the form of projects that financially support modern and, at the same time, sustainable practices for rainwater management. The contribution focuses on direct support that is provided and used in the Czech Republic. First, the position of direct support in a set of other tools supporting efficient rainwater management is presented. Furthermore, specific possibilities of direct support are specified. In the application part of the contribution, attention is focused on using direct support in the Czech Republic. At the end of the contribution, the findings are summarized, and a discussion is opened for the future development of the monitored tool.

Keywords: climate change; direct support; environment; management; rainwater

JEL Classification: H71, Q54, Q56, Q58

ÚVOD

Problematika hospodaření se srážkovou vodou je velmi aktuálním tématem řešeným nejen vodohospodáři, ale též městy a obcemi, geografy, ekonomy, architektky, odborníky na územní plánování, developery, apod. Mezi základní příčiny změn a vůbec skutečnosti, že je stále větší pozornost věnovaná hospodaření se srážkovou vodou, patří urbanizace a změny v přirozeném vodním režimu, obojí ještě umocněno probíhajícími klimatickými změnami (Datel et al., 2021; Kopp et al., 2021; Kopp & Marval, 2021; Rosenberger et al., 2021; Víték et al., 2015). Společnost musí na důsledky uvedených skutečností reagovat a snažit se napodobit přirozené odtokové charakteristiky lokalit před urbanizací, zlepšit mikroklima ve městech a obcích, využívat srážkovou vodu na úkor vody pitné, podporovat využití srážkové vody pro zajištění rekreačních či estetických funkcí v prostředí aj. (Henstra et al., 2020; Bohman et al., 2020; Krbová, Ježek et al., 2019; CzWA & MŽP, 2019 aj.).

Opatření pro efektivní hospodaření se srážkovou vodou existuje celá řada od zelených střech, vegetace, retenčních nádrží, umělých mokřadů až po optimalizované a řízené stokové sítě. Často jsou skloňovány pojmy jako modrozelená a technická infrastruktura (více Hekrlé & Macháč, 2020; Macháč et al., 2019; Wihlborg, 2019; CzWA & MŽP, 2019; Vítek, 2018; Vítek et al., 2015).

Poměrně malé množství subjektů aplikujících či plánujících zavádět některá z uvedených opatření, má vlastní zdroje pro financování daných aktivit. Proto je třeba řešit ekonomickou, finanční stránku zavádění daných opatření. Zde hrají významnou roli veřejné zdroje, jak národní, tak evropské, a to ve formě dotačních titulů podporujících a finančně přispívajících na opatření zlepšující hospodaření se srážkovou vodou. Tyto zdroje jsou označovány jako přímá podpora a řadí se mezi ekonomické (finanční) nástroje podporující efektivní hospodaření se srážkovou vodou. Samozřejmě je třeba upozornit, že ekonomické či finanční nástroje nestojí v rámci nástrojů ovlivňujících hospodaření se srážkovou vodou samostatně, ale jsou součástí celé škály nástrojů a je třeba ideálně kombinovat potřebné nástroje a nevyužívat pouze jeden z nich.

Příspěvek se zaměřuje na zmiňovanou přímou podporu poskytovanou a využívanou v České republice. Důraz je kladen na hospodaření se srážkovou vodou a její postavení v rámci ostatních nástrojů přímých podpor v oblasti udržitelného životního prostředí. Příspěvek analyzuje využívání této přímé podpory, která je v gesci Ministerstva životního prostředí (MŽP), a otevírá prostor pro diskusi k dané problematice.

1. PŘÍMÁ PODPORA JAKO NÁSTROJ PRO KVALITNÍ ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Přímá podpora se řadí mezi ekonomické nástroje zajišťující kvalitní životní prostředí pro život. Jedná se o granty, dotace a subvence, které mohou mít rozličný charakter s ohledem na konkrétní program či zadavatele. Cílem přímé veřejné finanční podpory je podpořit projekty, které by bez veřejných prostředků nemohly být realizovány či by realizace nebyla dostatečná z hlediska rozsahu či kvality. Je třeba též zmínit, že v případě neexistence veřejné podpory, je velká pravděpodobnost potřeby delšího časového horizontu pro realizaci výstupů podporujících kvalitní životní prostředí.

Základním pilířem, ze kterého vychází potřeba finanční podpory vybraných aktivit, je politika soudržnosti¹ Evropské unie, která se mimo jiné podílí na zlepšování kvality života, kam hospodaření se srážkovou vodou naprosto bez diskusí patří. Politika soudržnosti plní politické priority Evropské unie, mezi jejíž priority se pro roky 2021–2027 řadí zelená transformace a řešení problémů v kontextu klimatických změn (Evropská komise, 2022).

Nejvíce viditelným nástrojem politiky soudržnosti v České republice je přímá podpora plynoucí z Evropských fondů, kdy Evropské fondy podpořily velké množství široké palety projektových záměrů jak na úrovni soukromých podniků, neziskových organizací, tak municipalit. Zde má důležité postavení například Operační program Životní prostředí, který jako zásadní témata související se zaměřením příspěvku uvádí ochranu a zlepšení stavu vody a vodního hospodářství či řešení sucha a povodňovou prevenci (více MMR, 2022a).

Jelikož ochrana životního prostředí a rozvoj nových trendů a postupů v dané oblasti spadá do gesci MŽP, jsou dále představeny konkrétní programy poskytující přímou podporu na úrovni MŽP (MMR, 2022b; MŽP, 2022a; MŽP, 2022b):

Národní program Životní prostředí (NPŽP)² je financován z prostředků Státního fondu životního prostředí ČR (SFŽP ČR). Poslední schválená verze má definovaných celkem 9 oblastí, přičemž pro analýzu podpory

¹ Politika soudržnosti je strategie Evropské unie usilující o prosazování a podporu „celkového harmonického rozvoje“ členských států a regionů. Cílem politiky soudržnosti, která je zakotvena ve Smlouvě o fungování Evropské unie (čl. 174), je posílení ekonomické a sociální soudržnosti vyrovnáváním rozdílů v míře rozvoje různých regionů. Tato politika se zaměřuje na klíčové oblasti, které EU pomohou čelit výzvě 21. století a zachovat si konkurenceschopnost v globálním měřítku.

² V roce 2021 byl NPŽP rozšířen o podporované aktivity financované z dotace poskytnuté SFŽP ČR z Národního plánu obnovy (NPO). Z hlediska podpory hospodaření se srážkovou vodou je nově definována aktivita: 1.5.E – Hospodaření se srážkovými vodami v intravilánu obcí (financováno z NPO). Podporovaná aktivita 1.5.E odpovídá aktivitě 2.9.2 Hospodaření se srážkovými vodami v intravilánu v rámci komponenty NPO 2.9 Podpora biodiversity a boj se suchem

hospodaření se srážkovou vodou je důležitá prioritní oblast č. 1 Voda, dále oblast 1.5. *Udržitelné a efektivní hospodaření s vodou v obcích a aktivity: 1.5.A – Akumulace a využití srážkových vod u obytných domů a jiných typů budov; 1.5.B – Akumulace a využití odpadních vod vyčištěných na požadovanou kvalitu na území obce nebo u obytných domů a jiných typů budov na území obce se nacházejících; 1.5.C – Akumulace a zpracování kalů vznikajících při čištění odpadních vod k jeho dalšímu využití; 1.5.D – Projektová příprava pro projekty zaměřené na hospodaření se srážkovou vodou.* V rámci NPŽP je dále definována prioritní oblast č. 7: *Inovativní a demonstrační projekty*, do které mohou být přihlašovány projekty, co se týká hospodaření se srážkovou vodou je relevantní oblast 7.1 *Podpora inovativních a demonstračních projektů s pozitivním dopadem na životní prostředí a 7.1.A – Voda.*

Dešťovka je dotační program na podporu udržitelného hospodaření s vodou v domácnostech. Program byl nejprve vyhlášen v rámci Národního programu Životní prostředí, od září 2021 byl začleněn pod dotační program Nová zelená úsporám financovaný z Národního plánu obnovy. Cílem programu je motivovat vlastníky a stavebníky rodinných a bytových domů v celé ČR k udržitelnému a efektivnímu hospodaření s vodou a snížit tak množství odebírané pitné vody z povrchových a podzemních zdrojů. Mezi lety 2016–2021 byly vypláceny dotace na dvě oblasti: 1.5.B *Akumulace a využití srážkových vod v segmentu obytných domů* a 1.5.C *Akumulace a využití vyčištěné odpadní vody v segmentu obytných domů*. Každá z těchto oblastí má dvě aktivity: 1.5.B.1 *Systémy pouze pro zálivku*; 1.5.B.2 *Komplexní systémy pro využití srážkové vody jako vody užitkové*; 1.5.C.1 *Systémy pro využití vyčištěné odpadní vody bez využití srážkových vod* a 1.5.C.2 *Systémy pro využití vyčištěné odpadní vody s využitím srážkových vod*.

Operační program Životní prostředí 2014–2020 měl za cíl ochranu a zajištění kvalitního prostředí pro život obyvatel České republiky, podporu efektivního využívání zdrojů, eliminaci negativních dopadů lidské činnosti na životní prostředí a zmírňování dopadů změny klimatu. V rámci tohoto operačního programu bylo definováno 5 oblastí, přičemž z hlediska naší analýzy je relevantní především oblast 1 Zlepšování kvality vod a snižování rizika povodní a konkrétně specifický cíl .3 Zajistit povodňovou ochranu intravilánu a hospodaření se srážkovými vodami. Operační program Životní prostředí (OPŽP) je základním dotačním programem v oblasti ochrany životního prostředí. Ve svém třetím programovém období v letech 2021–2027 poskytne České republice z fondů Evropské unie zhruba 61 miliard korun.

Vláda ČR na návrh Rady pro výzkum a vývoj schválila svým usnesením č. 287 ze dne 26. března 2008 Reformu systému výzkumu, vývoje a inovací v České republice. Cílem této reformy bylo zjednodušit veřejnou podporu výzkumu, vývoje a inovací (VaVal) v ČR a snížit tak počet rozpočtových kapitol, proto účelová podpora v případě některých rozpočtových kapitol (tj. včetně MŽP) přešla pod **Technologickou agenturu ČR (TA ČR)**. Od roku 2008 TA ČR poskytovala řadu programů podpory aplikovaného VaVal, ve kterých se problematika životního prostředí potažmo hospodaření se srážkovou vodou objevovala průřezově. V roce 2019 byl schválen **Program Prostředí pro život**, jehož cílem je přinést nová řešení v oblasti životního prostředí, stabilizovat a rozšířit znalostní základnu, která výrazně přispěje k zajištění zdravého a kvalitního životního prostředí v České republice a k udržitelnému využívání jejích zdrojů, minimalizuje negativní dopady lidské činnosti na životní prostředí včetně dopadů přesahujících hranice státu a přispěje tak ke zlepšování kvality života v Evropě i v globálním kontextu.

2. METODICKÝ POSTUP

K analýze přímé podpory byly vybrány primárně programy poskytovatele přímé veřejné podpory, a to výše zmíněného Ministerstva životního prostředí. Role MŽP v podpoře hospodaření se srážkovou vodou je v ČR velmi významná. Vedle tradičních programů přímé veřejné podpory v gesci MŽP byly analyzovány programy potažmo projekty Technologické agentury ČR, která je poskytovatelem účelové podpory na výzkum, vývoj a inovace v gesci Ministerstva životního prostředí. Do analýzy byly zahrnuty projekty, u nichž byla vyplacena první dotace v období mezi lety 2016–2021, přičemž je sledována celková podpora na jednotlivá relevantní opatření v rámci vybraných programů přímé veřejné podpory. Do analýzy byly zahrnuty celkem tři programy MŽP: (i) Národní program životního prostředí a (ii) program Dešťovka a (iii) Operační program Životní prostředí a dále pak zmíněné programy aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací TA ČR.

U projektů či dotací je možné mj. sledovat celkovou výši dotace, prioritní oblast podpory, datum proplacení dotace, dále v jakém kraji byla dotace vyplacena a kdo byl příjemce dotace. Jako datové zdroje byly využity údaje o rozhodnutích o dotacích v národních programech, které zveřejňuje MŽP, dále údaje o rozhodnutích o dotacích v operačním programu, které zveřejňuje Ministerstvo pro místní rozvoj a dále byly prozkoumány projekty výzkumu, vývoje a inovací, které jsou zveřejňovány v informačním systému výzkumu, vývoje a inovací (IS VaVal).

Na základě dostupných dat byl proveden rozbor vyplacených dotací ve výše zmíněných schématech přímé veřejné podpory. V případě národních programů NPŽP a Dešťovka bylo možné přímo sledovat tematické navázání projektů přes dané aktivity. Postup výběru uvedených projektů a dotací v případě OP ŽP a TA ČR byl realizován s využitím klíčových slov: „dešťová“, „srážková“, „hospodaření“ a „management“. Pomocí těchto klíčových slov a jejich modifikací a logických vazeb byly identifikovány projekty OP ŽP a projekty výzkumu, vývoje a inovací (VaVal) podpořené TA ČR, jejichž tematické zaměření se týká oblasti hospodaření s dešťovou vodou.

3. VÝSLEDKY

Níže jsou prezentovány výsledky podle jednotlivých titulů přímé veřejné podpory, přičemž hlavní těžiště přímé podpory hospodaření se srážkovou vodou, které cílí na fyzické osoby, se nachází u programu Dešťovka, přímá podpora pro obce je pak koncentrována v Operačním programu Životní prostředí 2014–2020. Co se týká inovativních a demonstrativních projektů a projektů VaVal, objevují se v řádu jednotek, nicméně je lze považovat za velmi důležité pro udržitelnost životního prostředí a tedy i budoucí generace.

Národní program Životního prostředí (NPŽP)

Z tabulky 1 je patrné, že mezi lety 2016–2021 byl v rámci NPŽP největší objem podpory vyplacen v prioritní oblasti 1. Voda. V této prioritní oblasti bylo vyplaceno 12 mld. Kč, tj. 72 % z celkové podpory, přičemž bylo podpořeno přes 2 tis. projektů.

Tab. 1: Přehled dotací NPŽP v rámci prioritních oblastí

Prioritní oblast	Počet poskytnutých dotací	Výše poskytnuté dotace (mil. Kč)	Podíl na celkové poskytnuté dotaci	Průměrná výše poskytnuté dotace (tis. Kč)	Minimální výše poskytnuté dotace (tis. Kč)	Maximální výše poskytnuté dotace (tis. Kč)
1. Voda	2 066	11 952.8	72%	5 785.5	9.7	170 148.4
2. O vzduší	67	174.5	1%	2 603.7	180.0	10 000.0
3 Odpady, staré zátěže, environmentální rizika	380	268.8	2%	707.3	6.5	32 085.0
4. Příroda a krajina	148	314.5	2%	2 125.0	20.0	33 000.0
5. Životní prostředí ve městech a obcích	1 401	1 535.6	9%	1 096.1	10.0	400 000.0
6. Environmentální prevence	1 687	706.8	4%	419.0	0.8	4 999.4
7. Inovativní a demonstrační projekty	11	130.5	1%	11 861.3	1 255.9	50 000.0
8. Energetické úspory	295	1 135.9	7%	3 850.6	10.0	76 170.0
9. Příprava projektů	10	4.0	0%	398.6	385.5	400.0
Nezařazené	4	349.2	2%	87 290.9	4 976.0	285 000.0
Celkem	6 069	16 572.5	100%			

Zdroj: MŽP (2022a), vlastní zpracování

Pokud se podíváme detailněji na podporu aktivit v oblasti 1.5 *Udržitelné a efektivní hospodaření s vodou v obcích* (viz tabulka 2), ukazuje se, že v rámci NPŽP představovala pouze zlomek vyplaceného objemu dotací. Tento opticky nízký podíl na celkové podpoře Prioritní oblasti 1. Voda je dán tím, že v roce 2017 byl vyhlášen program Dešťovka, kam se přesunulo těžiště přímé veřejné podpory na hospodaření s dešťovou vodou. Data o projektech z NPŽP ukazují, že celkem bylo podpořeno 436 projektů v rámci oblasti 1.5, přičemž největší počet podpořených projektů byl v rámci aktivity 1.5.B, vysoký zájem o tuto aktivitu byl také jedním z důvodů zavedení Programu Dešťovka. Dále je vidět, že podpora aktivit 1.5.A a 1.5.D míří na finančně náročnější projekty, jejichž příjemci jsou především obce.

Tab. 2: Přehled aktivit v oblasti 1.5 Udržitelné a efektivní hospodaření s vodou v obcích

Aktivity v oblasti 1.5	Počet poskytnutých dotací	Výše poskytnuté dotace (mil. Kč)	Podíl na celkové poskytnuté dotaci	Průměrná výše poskytnuté dotace (tis. Kč)	Minimální výše poskytnuté dotace (tis. Kč)	Maximální výše poskytnuté dotace (tis. Kč)
A. Využití srážkových vod a čištění odpadních vod na území obce včetně udržitelných koncovek	3	7.0	20%	2 344.3	801.0	4 974.0
B. Akumulace a využití srážkových vod v segmentu obytných domů	413	17.4	50%	42.1	9.7	65.0
C. Akumulace a využití přečištěné odpadní vody v segmentu obytných domů	9	0.8	2%	90.0	71.0	105.0
D. Retence a zasakování srážkových vod v segmentu obytných domů	11	9.3	27%	846.6	392.0	2 680.8
Celkem	436	34.5	100%			

Zdroj: MŽP (2022a), vlastní zpracování

Program Dešťovka

Z tabulky 3 je patrné, že mezi lety 2017–2021 v rámci Programu Dešťovka byl největší objem podpory vyplacen v rámci aktivit *B1 Systémy pouze pro zálivku* a *B2 Komplexní systémy pro využití srážkové vody jako vody užitkové*. V rámci těchto aktivit bylo podpořeno přes 8.5 tis. projektů v celkové výši 332.3 mil. Kč. O velkém zájmu o toto schéma přímé veřejné podpory ze strany fyzických osob svědčí, že v roce 2017 při vyhlášení 1. výzvy s alokací 100 mil. Kč, během 28 hodin od spuštění výzvy bylo přijato 2 279 žádostí a v případě 2. výzvy vyhlášené taktéž v roce 2017 byla pro vysoký zájem navyšována alokace až na 440 mil. Kč. Nejvyšší objem podpory byl pak vyplacen v letech 2020 a 2021, z tohoto pohledu je patrné, že dochází k časové prodlevě mezi vyhlášením výzvy, podáním žádosti a skutečným vyplacením podpory.

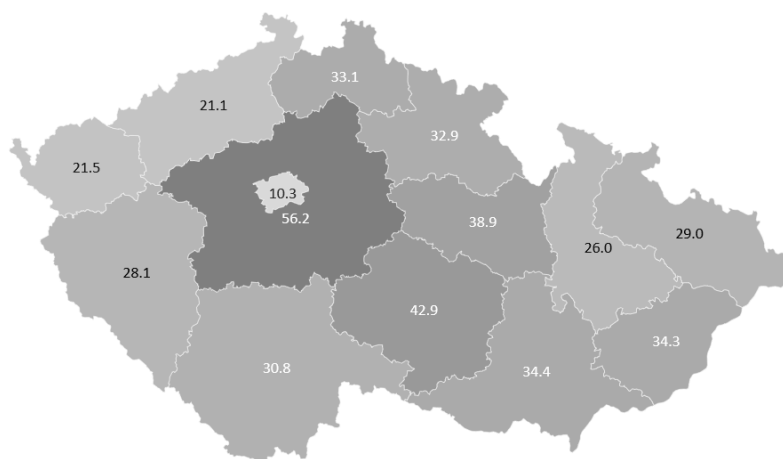
Tab. 3: Přehled aktivit podpořených v rámci Programu Dešťovka

Prioritní oblast	Počet poskytnutých dotací	Výše poskytnuté dotace (mil. Kč)	Podíl na celkové poskytnuté dotaci	Průměrná výše poskytnuté dotace (tis. Kč)	Minimální výše poskytnuté dotace (tis. Kč)	Maximální výše poskytnuté dotace (tis. Kč)
B1 Systémy pouze pro zálivku	5 077	171.1	50%	33.7	1.3	55.0
B2 Komplexní systémy pro využití srážkové vody jako vody užitkové	3 470	161.2	48%	46.5	1.2	65.0
C1 Systémy pro využití vyčištěné odpadní vody bez využití srážkových vod	11	0.7	0%	59.2	35.1	90.0
C2 Systémy pro využití vyčištěné odpadní vody s využitím srážkových vod	72	6.3	2%	87.3	28.7	105.0
Celkem	8 630	339.3	100%			

Zdroj: MŽP (2022b), vlastní zpracování

Pokud se podíváme detailněji na vyplacenou podporu v jednotlivých krajích ČR přepočtenou na obyvatele, je patrné, že největší objem podpory získal Středočeský kraj, následují pak kraje Vysočina a Pardubický. Nejmenší objem podpory, pak získaly subjekty z Hlavního města Prahy a z Ústeckého kraje.

Obr. 1 Přehled vyplacené podpory z programu Dešťovka v jednotlivých krajích ČR (Kč/obyvatele, 2017–2021)

Zdroj: MŽP (2022b), vlastní zpracování

Operační program Životní prostředí 2014–2020

Z tabulky 4 je patrné, že mezi lety 2016–2021 v rámci OP Životní prostředí 2014–2020 byl největší objem podpory vyplacen v rámci prioritní oblasti 1 Zlepšování kvality vody a snižování rizika povodní. Téměř 40 % podpory celkových způsobilých výdajů z Unie a z národních veřejných zdrojů směřovala právě do této oblasti.

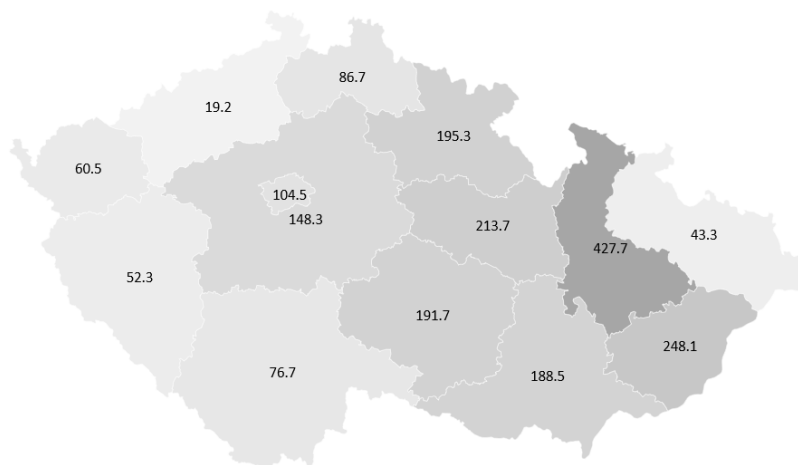
Tab. 4: Přehled prioritních oblastí podpořených v letech 2016–2021 v rámci OP Životní prostředí 2014–2020

Prioritní oblast	Počet podpořených projektů	Celkové výdaje přidělené na operaci (příspěvek Unie a ČR, mil. Kč)	Podíl na celkovém příspěvku	Průměrný příspěvek (tis. Kč)	Minimální příspěvek (tis. Kč)	Maximální příspěvek (tis. Kč)
1 Zlepšování kvality vody a snižování rizika povodní	3 754	30 862.6	39%	8 464.8	85.0	886 127.0
z toho oblast intervence:						
Poskytování vody pro lidskou spotřebu	144	4 172.0	5.2%	29 800.0	1 556.7	886 127.0
Hospodaření s vodou a skladování pitné vody	37	138.4	0.2%	3 844.2	207.8	26 483.8
Čištění odpadních vod	417	13 494.4	17.0%	33 155.8	809.3	407 118.8
Ochrana a obnova biologické rozmanitosti, ochrana přírody a ekologická infrastruktura	2 165	8 538.6	10.7%	4 103.1	85.0	342 010.2
Opatření pro přizpůsobení se změně klimatu, předcházení rizikům a řízení rizik souvisejících s oblastí klimatu, jako jsou například eroze, požáry, záplavy, bouře a sucha, včetně zvyšování povědomí, civilní ochrany a systémů a infrastruktur řízení katastrof	213	1 559.8	2.0%	7 463.3	264.8	383 593.5
Předcházení rizikům a řízení přírodních rizik nesouvisejících se změnou klimatu (zemětřesení) a rizik souvisejících s lidskou činností, včetně zvyšování povědomí, civilní ochrany a systémů a infrastruktur řízení katastrof	778	2 959.3	3.7%	3 828.3	223.1	78 082.9
2 Zlepšování kvality ovzduší v lidských sídlech	314	11 886.3	15%	42 450.9	106.1	891 480.0
3 Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika	3 049	13 330.4	17%	4 482.3	99.0	563 451.5
4 Ochrana a péče o přírodu a krajinu	96	1 442.5	2%	15 025.7	167.4	111 100.7
5 Energetické úspory	2 650	19 119.8	24%	8 393.2	120.4	410 556.3
6 Technická pomoc	65	2 930.7	4%	46 518.7	36.2	264 500.0
Celkem	9 928	79 572.2	100%	8 522.2	36.2	891 480.0

Zdroj: MMR (2022b), vlastní zpracování

Co se týká oblasti hospodaření s dešťovou vodou, tak prostupuje napříč všemi oblastmi intervencí v první prioritní oblasti. Proto v rámci této prioritní oblasti, byly pomocí klíčových slov ze souhrnu projektu identifikovány projekty, které spadají tematicky do podpory směřované na hospodaření se srážkovou vodou. Celkem takto bylo identifikováno 276 s celkovou výší podpory 1,6 mld. Kč. Hlavními příjemci byly především obce (celkem 225), jim připadla podpora ve výši téměř 1,0 mld. Kč. Pokud se podíváme detailněji na vyplacenou podporu v jednotlivých krajích ČR přepočtenou na 1 obyvatele, je patrné, že největší objem podpory získaly subjekty z Olomouckého kraje následované krajem Zlínským a Pardubickým. Nejmenší objem podpory pak získaly subjekty z Ústeckého a Karlovarského kraje.

Obr. 2 Přehled vyplacené podpory na hospodaření s dešťovou vodou z OP Životní prostředí v jednotlivých krajích ČR (Kč/obyvatele, 2016–2021)

Zdroj: MMR (2022b), vlastní zpracování

Poznámka: V případě 3 projektů s celkovou podporou 79.1 mil. Kč docházelo k čerpání v rámci dvou či více krajů, s ohledem na skutečnost, že v získaném data setu z MMR (2022b) nebyly údaje o poměrném rozložení podpory v jednotlivých krajích, nejsou tyto 3 projekty zahrnuty do grafického zpracování rozložení podpory.

Inovativní a demonstrační projekty a projekty VaVal

V oblasti hospodaření s dešťovou vodou je také důležité hledání nových inovativních řešení, proto v rámci NPŽP byla definována prioritní oblast 7 *Inovativní a demonstrační projekty*, přičemž 4 projekty tematicky spadaly do oblasti Voda a zbylých 7 projektů pak do oblasti *Energetické úspory a chytrá řešení v energetice*. Co se týká projektů se zaměřením na oblast 7.1.A Voda, celková přidělená podpora činila 36,6 mil. Kč. Další možností pro hledání nových řešení v oblasti hospodaření s dešťovou vodou jsou investice do VaVal. V rámci projektů VaVal financovaných z kapitoly TA ČR a se zahájením řešení mezi lety 2016–2021 bylo v IS VaVal (2022) identifikováno celkem 10 projektů, jejichž cílem je přispět k efektivnímu hospodaření se srážkovou vodou. Celková veřejná podpora činí 69,7 mil. Kč. Z celkového objemu veřejné podpory na VaVal se jedná o velmi nízký podíl, který naznačuje, že v případě VaVal existuje prostor pro hledání takových projektů, jejichž výsledky by mohly přispět k efektivnímu hospodaření se srážkovou vodou.

ZÁVĚR

Jak politika EU, tak národní strategie v oblasti životního prostředí, jednotně ukazují, že je třeba řešit dopady klimatických změn na životní prostředí, vytvořit kvalitní prostor pro život a dbát na udržitelnost lidských aktivit s ohledem na budoucí generace. Evropské i národní programy nabízejí zajímavé přímé podpory týkající se životního prostředí, ale i jiné finanční nástroje.

Ukazuje se, že v gesci MŽP je poměrně široké portfolio programů přímé veřejné podpory pro oblast hospodaření se srážkovou vodou – NPŽP, Dešťovka a OP Životní prostředí. Objem podpory oblasti Vody je v národních programech i v operačním programu jedna z nejvyšších. Pro projekty na podporu hospodaření se srážkovou vodou cílící na fyzické osoby byl zaveden speciální program Dešťovka. Jako odrazující faktor čerpání podpory z tohoto programu může být pro žadatele časová prodleva. Pro obce je zase z pohledu hospodaření se srážkovou vodou důležitý OP Životní prostředí. Ale při detailnějším rozboru projektů se ukázalo, že bylo podpořeno pouze 225 obcí, což je ale z pohledu počtu obcí v ČR poměrně malé množství. Nejvyšší čerpanou podporu na 1 obyvatele v rámci programu Dešťovka měl Středočeský kraj a kraj Vysočina a naopak nejméně úspěšným krajem bylo Hlavní město Praha. V rámci OP Životní prostředí mezi kraje

s největší získanou podporou na obyvatele patří Olomoucký kraj s odstupem pak kraje Zlínský a Pardubický. Ústecký kraj pak patří co do výše objemu k méně úspěšným krajům. Neméně důležitou přímou podporou je i podpora tzv. inovativní a demonstrační projekty a projektů VaVal.

S ohledem na provedenou analýzu a její hodnocení na úrovni programů MŽP však nelze opomenout skutečnost, že existují i další poskytovatelé přímých veřejných podpor ve zkoumané oblasti, a to například Ministerstvo zemědělství (MZe). Daná skutečnost otevírá prostor pro další výzkum, například že by dále bylo vhodné rozšířit analýzy i o programy spadající do gesce MZe, zhodnotit případné překryvy s analýzami provedenými v tomto příspěvku a nalézt případné synergie v oblasti podpory hospodaření se srážkovou vodou.

V kontextu zvoleného metodického postupu příspěvku je jistě na místě vhodné zmínit i limity výzkumu. Jedním z limitů studie může být postup identifikace projektů zaměřených na hospodaření se srážkovou vodou v OP a projektech VaVal s využitím klíčových slov, kdy daný postup nemusí být vždy přesný.

Poděkování

Příspěvek vznikl v rámci projektu TA ČR č. SS03010080 s názvem „Interdisciplinární přístupy efektivního hospodaření se srážkovou vodou na rozvojových plochách urbanizovaných území v ekonomickém, sociálním a environmentálním kontextu“.

ZDROJE

- Bohman, A., Glaas, E., & Karlson, M. (2020). Integrating sustainable stormwater management in urban planning: Ways forward towards institutional change and collaborative action. *Water*, 12(1), 203.
- CzWA, & MŽP. (2019). *Studie hospodaření se srážkovými vodami v urbanizovaných územích*. Implementační dokument Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR.
- Datel, J., Hrabánková, A., & Strouhal, L. (2021). Groundwater formation in urban areas regarding peripheral parts of Prague. *Water Management Technical and Economical Information Journal*, 2(2021).
- Evropská komise. (2022). *Slovníček. Politika soudržnosti*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/policy/what/glossary/c/cohesion-policy
- Hekrlé, M., & Macháč, J. (2020). Výhodná pro všechny: Ekonomické hodnocení modro-zelené infrastruktury. *Pro města a obce 1/2020*, 27–28.
- Henstra, D., Thistlethwaite, J., & Vanhooren, S. (2020). The governance of climate change adaptation: stormwater management policy and practice. *Journal of Environmental Planning and Management*, 63(6), 1077–1096.
- IS VaVal. (2022). *Centrální evidence projektů*. Dostupné z: <https://www.isvavai.cz/cep>
- Kopp, J. & Marval, Š. (2021). Využití srážkových vod na veřejných prostranstvích. *Geografické rozhledy*, 30(4), 34–37.
- Kopp, J., Vogt, D., Ježek, J., Marval, Š., Hejduk T., & Roub, R. (2021). Možnosti efektivního hospodaření se srážkovou vodou na rozvojových plochách urbanizovaných území. *Regionální rozvoj mezi teorií a praxí*, 4(2021), 1–15.
- Krbová, J., Ježek, J. et al. (2019). *Revitalizace městských center a veřejných prostranství v ČR. První část: problémy a výzvy*. Wolters Kluwer.
- Macháč, J., Dubová, L., Hekrlé, M., Louda, J., Brabec, J., & Zemková, L. (2019). *Metodika pro ekonomické hodnocení zelené a modré infrastruktury v lidských sídlech*. 10.13140/RG.2.2.36441.47205.
- MMR. (2022a). *Abeceda fondů EU 2021–2027*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Národní orgán pro koordinaci.

- MMR. (2022b). *Seznam operací 01/09/2022*. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/seznamy-prijemcu>
- MŽP. (2022a). *Schválené projekty Národního programu Životní prostředí*. Dostupné z: <https://www.narodniprogramzp.cz/o-programu/schvalene-projekty/>
- MŽP. (2022b). *Schválené projekty z programu Dešťovka*. Dostupné z: <https://www.narodniprogramzp.cz/o-programu/schvalene-projekty/>
- Rosenberger, L., Leandro, J., Pauleit, S., & Erlwein, S. (2021). Sustainable stormwater management under the impact of climate change and urban densification. *Journal of Hydrology*, 596, 126137.
- Vítek, J. (2018). Jak se projevuje úroveň zákonných a technických předpisů na aplikaci modrozelené infrastruktury. *Vodohospodářské technicko-ekonomické informace*, 60(3), 27–34.
- Vítek, J., Stránský, D., Kabelková, I., Bareš, V., & Vítek, R. (2015). *Hospodaření s dešťovou vodou v ČR*. 01/71 ZO ČSOP Koniklec.
- Wihlborg, M., Sörensen, J., & Olsson, J. A. (2019). Assessment of barriers and drivers for implementation of blue-green solutions in Swedish municipalities. *Journal of environmental management*, 233, 706–718.